

ΟΑΕΟΙ ΔΕ ΟΙ ΔΙ ΟΑΑΙ Ι Β² ΔΙ ÇΑΕΟΕΟ Ι ΑΟ²Ι Ι ΑΕΥΙ Ι ΑΙ
 2Ι Ι Ι ΑΑΟ²ΕΙ Ι -2Ι ΑΑΝ²ΕΟ²ΕΙ Ι ΑΙ Ι Ι ΟΑΙ Ο²ΑΕΟ Α ΟΙ Ι ΑΑΟ ΑΕΙ ΑΑΕ²ÇΑΟ²-

Розглянуто значення та роль інноваційно-інвестиційного потенціалу в забезпеченні економічного зростання. Проаналізовано можливі фактори впливу внутрішнього і зовнішнього середовища на становлення інноваційно-інвестиційного потенціалу. Запропоновано власну модель ідентифікаторів інноваційно-інвестиційного потенціалу.

The value and role of innovative & investment potential in providing of the economy growing was considered. The possible factors of influence of internal and external environment on forming of innovative & investment potential were analyzed. The own model of identifiers of innovative & investment potential was proposed.

Забезпечення сталого розвитку національної економіки зумовлює необхідність реалізації її власного інноваційно-інвестиційного потенціалу. Наразі в умовах активного міжнародного співробітництва, євроатлантичної інтеграції та значного поглиблення глобалізаційних процесів сучасні економічні системи зазнають істотних змін. Разом з тим змінюється і взаємозв'язок та взаємовплив у співіснуванні вітчизняної економіки та світового господарства.

Насамперед основною запорукою успіху економіки є забезпечення її конкурентоспроможності та визнання її продукції на світовому ринку. Даний міжнародний економічний прорив залежить значною мірою від рівня розвитку вітчизняної економіки, а точніше від реалізації її інноваційно-інвестиційного потенціалу. Саме за умов інтенсифікації процесів глобалізації та внаслідок взаємопроникнення, підвищення взаємозалежності національних економік інноваційно-інвестиційний потенціал набуває додаткового значення, змісту та форм. Отже, дослідження інноваційно-інвестиційного потенціалу є наразі досить актуальною проблемою в контексті забезпечення реалізації економічного потенціалу країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показує, що в цілому проблемою дослідження сутності та значення інноваційного, інвестиційного потенціалу займалося немало вітчизняних та іноземних науковців. Заслужують на увагу дослідження таких економістів, як В. Галасюк, Г. Жиц, Е. Забарна, Т. Ковальова [1–4]. Водночас недостатньо розкритим залишається аспект дослідження змісту та розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу за умов динамічних змін зовнішнього середовища та глобалізації. Тому вивчення даного питання є вкрай актуальним як з теоретичної, так і з практичної точок зору.

Метою статті є дослідження сутності, оцінки значення та умов формування і реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу в національній економіці під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища за умов глобалізаційних процесів.

Вченими-економістами проводиться дослідження змісту інноваційно-інвестиційного потенціалу, його структура а також поява та генеза. Відомо, що інноваційно-інвестиційний потенціал, як і його структурні складові, існує і розвивається на різних рівнях: мікро-, мезо- та макро-. Однак для оцінки значення і можливостей реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу на макрорівні, необхідно дати визначення основним його структурними складовим, через які й відбувається його формування.

Ще на індустріальній стадії розвитку суспільства обсяг капіталу визначав обсяг інвестиційного потенціалу окремого підприємства, регіону, країни. Тому першою і найважливішою складовою інноваційно-інвестиційного потенціалу, що еволюціонував у процесі історичного розвитку, є інвестиційний потенціал. Інвестиційний потенціал є виміром здатності та можливості забезпечити раціональне поєднання економічних ресурсів та інвестиційних коштів у процесі виробництва. Поняття потенціалу і висвітлює "здатність" або "можливість" реалізації поставленої мети. Так, економічна енциклопедія дає наступне визначення потенціалу: "наявні в економічного суб'єкта ресурси, їх оптимальна структура та вміння раціонально використати їх для досягнення поставленої мети" [5, с. 12]. Такі вчені, як Е. Забарна та С. Харічков трактують інвестиційний потенціал як "сукупність наявних ліквідних ресурсів і можливостей економіки їх прийняти і використовувати на фінансування інвестицій

Фактори формування і розвитку ...

в реальний сектор економіки з ціллю задоволення сукупного інвестиційного попиту. Визначається виробничими можливостями економіки, ефективністю виробництва і можливостями збуту продукції. Він не обмежується сукупністю інвестиційних ресурсів, наявних на ринку, що є основою для формування попиту: споживчого та інституціонального" [6, с. 51, 53].

Стрімке інвестиційне зростання разом зі стрімким розвитком науково-технологічного прогресу, появою інновацій у виробництві дало змогу інвестиційному потенціалу разом з нововведеннями логічно вивести іншу складову інноваційно-інвестиційного потенціалу – інноваційний потенціал. Саме його поява стала знаковою подією у переході людства до нового суспільства – постіндустріального. А тому, поряд з таким важливим фактором виробництва, як капітал, відбулася генерація нового фактору розвитку – інновації. Вчені по-різному трактують інноваційний потенціал, іноді навіть ототожнюючи його з науково-технологічним. Вчений-економіст Д. Кокурін визначає інноваційний потенціал як "невикористані, приховані можливості накопичених ресурсів, які можуть бути приведені в дію для досягнення цілей економічних суб'єктів" [7, с. 111].

Отже, формування інноваційно-інвестиційного потенціалу відбулося під впливом взаємодії та взаємопроникнення інвестиційного та інноваційного потенціалів. Дані поняття є не просто частками їх інтегрального потенціалу – це поєднання двох іманентно-притаманних складових, які за своєю сутністю перебувають та співіснують у постійній взаємодії та взаємозалежності.

Наразі в науковому колі немає узгодженості стосовно єдиного трактування інноваційно-інвестиційного потенціалу на макрорівні. Досить поширеним є тлумачення інноваційно-інвестиційного потенціалу держави як: "сукупність потенціалів регіонів, посилена ефектом синергії та організаційним механізмом цілеспрямованої державної політики на сталий економічний розвиток та зміцнення міжнародного становища держави" [8, с. 87]. Однак таке тлумачення даного поняття є дещо неповним, адже не розкриває самого основного – сутності інноваційно-інвестиційного начала даної категорії. Тому сучасні трактування даної категорії не дають змоги повною мірою оцінити її суть та значення, обмежуючись лише сукупністю ресурсів та факторів, при цьому нехтуючи основним її значенням – здатністю до реалізації інноваційного прориву та впровадження інновацій в умовах впливу як ендогенних, так і екзогенних чинників.

На нашу думку, інноваційно-інвестиційний потенціал держави – це частина економічного потенціалу, складається з науково-технологічного, інформаційного, трудового, сировинно-ресурсного та фінансового потенціалів, вдале поєднання яких гарантує можливість забезпечення інвестиційними ресурсами інноваційного розвитку економіки під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Наразі національний інноваційно-інвестиційний потенціал перебуває під прямим впливом і у великій залежності від внутрішнього та зовнішнього середовища (рис. 1).

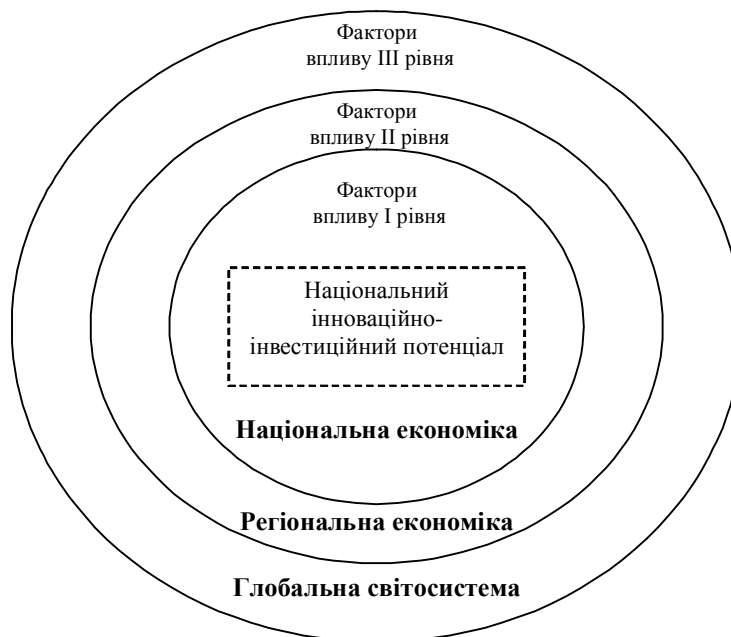

Рис. 1. Система чинників інноваційно-інвестиційного потенціалу економіки

Формування інноваційно-інвестиційного потенціалу залежить не лише від можливостей національної економіки та тенденцій глобалізаційного світу, а й від впливу екзогенних та ендогенних чинників. Вплив окремо на інноваційний або інвестиційний потенціал зазначених факторів в майбутньому призводить до мультиплікативного ефекту впливу на вітчизняний інноваційно-інвестиційний потенціал.

На рис. 1 зображено систему чинників, що визначають рівень інноваційно-інвестиційного потенціалу країни. Умовно можна відобразити трирівневу систему відтворення даного потенціалу в макросередовищі – це національний (кожної країни: США, України, Японії та ін.), регіональний (СНД, АСЕАН, МЕРКОСУР та ін.) та глобальний (світова економіка). На його формування і розвиток, окрім внутрішніх, впливають додатково й фактори інших рівнів. Таким чином, внутрішній фактор регіонального рівня є зовнішнім для національного, а внутрішній фактор глобального рівня є зовнішнім як для національного, так і для регіонального. Фактично така система формування інноваційно-інвестиційного потенціалу на різних рівнях дає змогу зрозуміти взаємозалежність та взаємообумовленість його розвитку та сформуванню системи чинників, котрі визначають не лише відтворення інноваційно-інвестиційного потенціалу на своєму рівні, а й впливають на його формування на нижчих рівнях.

Сформуємо чинники або ідентифікатори інноваційно-інвестиційного потенціалу (ІІП) на кожному з рівнів, що спроможні спричинити його розвиток.

Фактори внутрішнього середовища (I – національний рівень):

1. Науково-технологічні (S&T)
 - 1.1. Наявність механізму стимулювання інновацій.
 - 1.2. Податкове стимулювання інноваційно-активних підприємств.
 - 1.3. Державне замовлення інноваційної продукції.
 - 1.4. Рівень фінансування НДІ що займаються НДДКР.
 - 1.5. Рівень та програма розвитку інноваційної інфраструктури.
 - 1.6. Розробка Державної програми науково-технічного розвитку країни.
2. Економічні (E)
 - 2.1. Достатність сировинно-ресурсної бази.
 - 2.2. Достатній сукупний попит та високорозвинений ринок.
 - 2.3. Сприятливі бюджетно-податкова (рівень оподаткування) та грошово-кредитна політики.
 - 2.4. Рівень розвитку конкуренції.
 - 2.5. Рівень зношення та оновлення основних фондів (амортизаційна політика).
 - 2.6. Рівень інфляції.
 - 2.7. Обсяг бюджетного фінансування інвестиційних проектів.
3. Інституційні (Inst)
 - 3.1. Бюрократичні бар'єри.
 - 3.2. Рівень корупції.
 - 3.3. Наявність державних інституцій інноваційно-інвестиційного спрямування.
 - 3.4. Наявність та ефективність правової та законодавчої бази.
4. Інформаційні (Inf)
 - 4.1. Високий розвиток телекомунікаційних та мережевих систем зв'язку.
 - 4.2. Рівень забезпеченості економічних суб'єктів сучасною необхідною технікою (комп'ютери, прилади, пристрої).
 - 4.3. Вільний доступ та швидке розповсюдження інформації.
 - 4.4. Доступність та своєчасне оновлення інформаційних баз даних.
5. Міжнародне співробітництво (IC)
 - 5.1. Наявність сприятливого інвестиційного клімату.
 - 5.2. Наявність гарантій захисту прав іноземних інвесторів.
 - 5.3. Розробка та підписання міждержавних контрактів щодо впровадження інновацій.
 - 5.4. Наявність механізму сприяння та контролю іноземного інвестування інноваційних проектів.

Фактори зовнішнього середовища (II – регіональний рівень):

1. Науково-технологічні (S&T)
 - 1.1. Спільні проекти між країнами на створення інноваційної продукції.
 - 1.2. Реалізація міждержавного трансферу технологій.
 - 1.3. Залучення та вільних рух висококваліфікованих спеціалістів.
 - 1.4. Використання іноземного високотехнологічного обладнання.

Фактори формування і розвитку ...

2. Економічні (E)

- 2.1. Вільний рух та перелив капіталу.
- 2.2. Пільги для іноземного інвестування.
- 2.3. Наявність вільного економічного простору.
- 2.4. Наявність поетапного спільного виробництва та міждержавної кооперації.
- 2.5. Наявність іноземного замовлення вітчизняної продукції.

3. Інституційні (Inst)

- 3.1. Запозичення досвіду країн регіону.
- 3.2. Дружні взаємини, повага та довіра в процесі реалізації проектів.
- 3.3. Наявність та розвиток регіональних інституційних утворень.

4. Правові (L)

- 4.1. Наявність міждержавних угод та договорів у сфері інноваційного співробітництва.
- 4.2. Регламентация вільного руху товарів, сировини, капіталу, робочої сили.

Фактори зовнішнього середовища (III – глобальний рівень):

1. Науково-технологічні (S&T)

- 1.1. Освоєння та використання світових новітніх науково-технічних технологій.
- 1.2. Підтримка національних проектів, що носять глобальний аспект (дослідження космосу та ін.).
- 1.3. Іноземний вплив на переозброєння основних фондів.

2. Економічні (E)

- 2.1. Значні можливості залучення інвестицій.
- 2.2. Спільне фінансування проектів та можливість кредитування.
- 2.3. Вплив циклічності світового розвитку.
- 2.4. Рівень цін на світовому ринку.

3. Інституційні (Inst)

- 3.1. Підтримка та фінансування національних проектів міжнародними організаціями.
- 3.2. Активна співпраця з міжнародними організаціями та фондами.
- 3.3. Рівень кооперації інституцій на глобальному, регіональному та національному рівні.

4. Правові (L)

- 4.1. Підтримка та фінансування національних проектів міжнародними організаціями.
- 4.2. Міжнародні угоди та договори стосовно впровадження інноваційного виробництва (Київський протокол).

Відповідно, з огляду на зазначене, можна умовно сформулювати систему взаємного розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу I, II, III рівнів:

Нехай F_I – національний ІІП, F_{II} – регіональний ІІП, F_{III} – глобальний ІІП. Тоді систему взаємного розвитку можна зобразити так:

$$\begin{cases} F_I = f(S\&T, E, Inst, Inf, IC) \Rightarrow \max \\ F_{II} = f(S\&T, E, \uparrow Inst, L) \Rightarrow \max \\ F_{III} = f(S\&T, E, \uparrow Inst, L) \Rightarrow \max \end{cases} \quad (1)$$

Дана система умов (1) наочно демонструє, що глобальний ІІП впливає на регіональний і спільно з ІІП II рівня формує ІІП I рівня, тобто національний інноваційно-інвестиційний потенціал. Фактори вищих рівнів носять визначальний характер та за допомогою мультиплікаційного ефекту детермінують зміну ІІП I рівня, тим самим прагнучи максимізувати інноваційно-інвестиційний потенціал відповідного рівня. Додатково слід зазначити, що умовою оптимальності функціонування даної системи є раціональність кожної підсистеми.

Інтеграція інноваційно-інвестиційного потенціалу до світової площини залежить від передумов, які створює національна економіка. Основною з них є відкритість та готовність країни до науково-технологічних та інноваційних змін, рівень розвитку міжнародного співробітництва та наявних можливостей. Реалізація власного інноваційно-інвестиційного потенціалу дає країні можливість самовизначитися та зайняти лідерські позиції.

Висновки. Фактором економічного зростання країни є визнання та реалізація її власного інноваційно-інвестиційного потенціалу. Однак його формування багато в чому залежить від впливу внутрішніх та зовнішніх факторів. Стратегія розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу має спиратися на визначення пріоритетності тих чи інших факторів. З огляду на наведену класифікацію факторів, слід відзначити визначальну роль науково-технологічних, економічних та саме інституційних факторів, адже саме вони безпосередньо впливають на відтворення інноваційно-інвестиційного потенціалу. Однак стабільне економічне зростання та забезпечення конкурентоспроможності національної економіки вимагають врахування дії всієї системи чинників, з огляду на це держава повинна систематично вести моніторинг та контроль впливу факторів усіх рівнів на розвиток власного інноваційно-інвестиційного потенціалу.

Теоретико-практична модель впливу екзогенних та ендогенних факторів є досить важливою для подальшого дослідження сутності, перспектив відтворення інноваційно-інвестиційного потенціалу в контексті забезпечення інноваційного розвитку та конкурентоспроможності економіки і в подальшому буде наповнена та конкретизована.

Перспективою подальшого доповнення розробки даної проблематики є можливість врахування й нижчих рівнів існування інноваційно-інвестиційного потенціалу, оцінки їхнього місця у системі відтворення інноваційно-інвестиційного потенціалу та факторів, що визначають їх розвиток.

Література

1. Галасюк В. Інвестиційний потенціал України: погляд у майбутнє [Електронний ресурс] / В. Галасюк // День. – 2006. – 26 вересня. – Режим доступу до журн.: http://dialogs.org.ua/issue_full.php?m_id=7984.
2. Жиц Г. И. Инновационный потенциал / Г. И. Жиц. – Саратов: Саратов. гос. техн. ун-т, 2001. – 178 с.
3. Забарна Е. М. Інноваційно-інвестиційний фактор економічного розвитку України / Е. М. Забарна. – Одеса: Ін-т проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2006. – 304 с.
4. Ковальова Т. М. Аналіз стану та перспектив розвитку інноваційного потенціалу в контексті промислово-інвестиційної політики в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.iee.org.ua/files/conf/conf_article10.pdf.
5. Економічна енциклопедія: У 3-х томах. Т. 3 / [ред. кол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К.: Видавничий центр "Академія", 2002. – 952 с.
6. Забарная Э. Н. Инновационно-инвестиционная система: методология формирования и развития / Э. Н. Забарная, С. К. Харичков. – Одесса: Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2002. – 140 с.
7. Кокурин Д. И. Инновационная деятельность / Д. И. Кокурин. – М.: Экзамен, 2001. – 575 с.
8. Мешко Н. П. Інвестиційно-інноваційний потенціал регіону: критерії оцінки та проблеми формування / Н. П. Мешко // Економічний простір. – 2008. – № 10. – С. 78–88.